

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis

In Quatuor Partes Distributæ

In qua de Incarnatione Verbi & Mysteriis vitæ Christi, nec non de
Sacramentis in genere & singulis in specie succinctè & dilucidè tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1675

§. I. De Paßione Christi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72963](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72963)

QUÆSTIO IV.

De Passione, Morte, Sepultura Christi ac descensu ad inferos.

§. I.

De Passione Christi.

80.
A³a Christi
si circa
passionis ex-
ordium.

IMMINENTE tempore misericordiarum Domini Jesu, quo disposuerat salvam facere plebem suam & eam redimere, non corruptibili auro & argento, sed pretiosissimo sanguine suo, ultimam cum discipulis cenam celebravit, in qua post agnum typicum expletis epulis, postque pedum discipulorum per ipsum Dominum Jesum abluitionem, instituit cenam sacratiorem, in qua seipsum præbuit tamquam cibum & potum sub speciebus panis & vini. Qua de re fusior erit sermo, ubi de Sacramento Eucharistiæ. Deinde longo & delitioso sermone ad discipulos habito, processit cum eis ad hortum Gethsemani; in quo coepit amara Christi passio, tum per tristitiam & sanguinei sudoris emissionem, tum per capturam. Seriem porro omnium tum ibi, tum postea gestorum enarrare non est nostri instituti; sed nonnullas solum difficultates circa passionem ipsam proponi solitas explicabimus, fusio- rem de ea tractatum relinquentes Inter- pretibus sacræ Scripturæ. Pro ordine autem, quo singula gesta sunt, facilius percipi- endo juvabit legere *Lansenium in Concordia Evangelica* & alios, qui historiam quatuor Evangelistarum velut unicam catenam texuerunt.

81.
Passio Christi
fuit om-
nium mor-
taliū in
hac viā
maxima &
acerbissima.

Quod de-
claratur, ex
considera-
tione ejus
qui patitur
& modi pa-
tendi.

Circa passionem porro Christi in genera- li spectatam occurrit in primis consideran- dum, quod fuerit omnium maxima & acer- bissima; ut rectè ei applicet Ecclesia in Offi- cio seris quartæ majoris hebdomadæ illud *Thren.* 1. *O vos omnes, qui transitis per viam, at- tendite, & videte, si est dolor, sicut dolor meus.* Id- que rectè declarat *D. Bonaventura* 3. d. 16. art. 1. *quest.* 2. *in corp.* & art. 2. *quest.* 3. Et *D. Thomas* *quest.* 46. art. 5. & 6. Potest autem hoc taliter declarari. Considerandum enim est, quis sit qui patitur, à quibus, pro qui- bus seu propter quid; denique in quibus bonis, & quid patitur. Primò itaque is, qui patitur est Dei filius, agnus innocens sine macula, qui secundum corpus erat perfectissimæ complexionis, adeoque præ- ditus maximâ sensuum vivacitate, præser- tim tactus; & consequenter ceteris pa- ribus sentiens præ ceteris dolorosa seu af- flictiva: secundum animam quoque & vi- res interiores vivacissimè apprehendit cau- sas doloris seu tristitiæ. Reliquit insu- per quodlibet tormentum agere, & qualibet vires agere & pati quod proprium

est, appetitum quoque confrictari quantum naturæ propensione & efficaciam posset; uno actu divinitus non impediens alterum, ne- que gaudio unius partis in alteram redun- dante. Martyres verò plerumque sentiunt lenimentum, sive quatenus Deus omnipo- tentiâ suâ dolorem & afflictionem mitigat aut impedit, sive quatenus sensus vel ap- prehensio eorum hebetatur aut divertitur; accedente ferventi amore Dei, quo incale- centes ac velut ebrii, tormenta vix ac inter- dula nullo modo sentiunt.

Secundò Christus passus est à Gentili- bus, ipsisque Judæis, fratribus suis secun- dum carnem; & à suo proprio Apostolo traditore, item à primoribus & promiscuâ plebe utriusque sexus; atque illis quidem, quibus tot bona opera operatus erat, & pro quibus etiam tunc patiebatur: qui ex invidia & odio innocentem & justum tam dire- crucifixerunt.

Tertio passus est justus pro injustis, & quidem pro omnibus omnino, etiam pro ipsis crucifixoribus; adeoque pro inimicis & ingratis: idque propter culpas alienas, totius videlicet generis humani, ut divinæ justitiæ pro nobis satisfaceret, nosque Deo Patri reconciliaret.

Quartò passus est Jesus in bonis externis, spoliatus etiam indumentis, & coram infami multitudine contra honestatem denuda- tus; item in amicis eum deserentibus; in Matre, cujus animam compassivi doloris gladius transfigens, etiam transfigebat cor Filii. In fama & honore per falsas accusatio- nes, blasphemias, contumelias, irrisiones. In corpore, quantum ad singulos sensus, singulaque membra; ut pie consideranti satis pate- bit. Ut proinde dolor fuerit extensive maxi- mus. Imò & intensive, si spinis confixum caput, membra flagris (quibus mancipia cædi solebāt) discepta, manus & pedes clavis per- foratos, diuturnitatem passionis, signatè sus- pendii in cruce consideremus. Nam ad tres horas suspendiū ejus continuabatur, & clavi adeo affligebant pendentem, sicut affligerunt, quando manus ejus & pedes confodieban- tur, in quibus maxima erat afflictio propter nervos & mæculos ibidem concurrentes, in quibus præcipue viget sensus; ut rectè *D. Bonav.* q. 2. *cit.* Et ob hæc erat supplicium crucis maximè formidabile; & (ut tradit *Aug. Tr.* 36. *in Joannem* & alii) inter gene- ra suppliciorum, quæ lege vel usu reis in- ferebantur durissimum: adeo ut ubi dolores acerrimi exagitant, cruciatus vocetur, à cruce nominatus. Erat & ignominiosissimum, utpote quo non nisi viliores, ut mancipia, nec nisi valde scelerati solerent affici. Ideo- que in persona Judæorum (ut explicat *Cyprianus, Augustinus* & alii) *Sap.* 2. dicitur, *Morte turpissimâ condemnemus eum.* Et ad *Philipp.* 2. cum dixisset Apostolus: *factus obediens usque ad mortem*, emphaticè addit: *Mortem autem*

Quaest. IV. De Passione, Morte, Sepultura Christi &c. §. 1. 85

autem crucis. Cui accedebant circumstantiae maxime penosae; scilicet festum Paschae, immensa etiam advenarum spectantium turba, societas latronum, inter quos velut eorum similis aut princeps suspendebatur, summa denique nuditas.

Ex dolore sensibili nascebatur proportione maximus dolor seu tristitia interior in parte rationali. Hujus praeterea interioris tristitiae causa erat mors ipsa, deinde peccata generis humani, quae quantum ad satisfactionem assumpserat in se Christus, & specialiter casus Judaeorum, ac ingratitude plurimorum per ipsum redemptorum. Ex quibus juxta D. Bonaventuram sup. q. 3. orta fuit major tristitia in anima Christi, quam ex passione externa. Quod (inquit) eleganter exprimit Cancellarius Philippus in quadam prosula valde notabili:

Homo vide, quid pro te patior?

Ad te clamo, qui pro te morior.

Vide penas, quibus afficio.

Vide clavos, quibus confodior.

Com sit tantus dolor exterior:

Interior tamen planctus est gravior,

Tam ingratum dum te experior.

Ex quibus simul junctis satis constat dolorem Christi fuisse maximum, facta comparatione cum doloribus ceterorum hominum in hac vita. Majores alioquin dolores sunt in inferno; & quantum est ex genere poenae ac doloris etiam in purgatorio. Et si non incredibile sit, aliquorum, qui pauca & parva purgatione indigent, poenam esse minorem, quam fuerit poena Christi.

Multum vero crescit & quidem excessive passio Salvatoris, si non solum externa consideretur afflictio, aut etiam interior dolor pro tempore externae passionis, sed insuper continua & perpetua crux seu passio interior, quam Christus in corde suo sustulit, ab instanti conceptionis suae. Exinde enim factus est Redemptor noster voluntarie assumens in corpore passionibus aptato peccata nostra, pro iis satisfactoris: quae omnia proinde ex tunc cum sua foeditate, gravitate, multiplicitate clarissime vidit, uti & ingratitude & interitum plurimorum cum dispendio sanguinis & passionis suae, item ingratitude, caecitatem & supplicia imminenti genti suae, scilicet Judaicae, dolores & compassionem dilectissimae matris, omnes denique futuras passiones tamquam praesentes. Ex quibus credibile est acerbissimum dolorem in anima Christi jugiter fuisse generatum; et si exterius non semper patefactum. Idemque facit plurimum ad commendandum Christi viscerosissimam dilectionem, copiosissimam redemptionem, adque excitandum in nobis jugem amorem & gratitudinem. Quamvis simpliciter loquendo potuisset ex omnibus istis non resultare in anima Christi

Herinc Sum. Theol. Pars IV.

dolor seu tristitia, praesertim considerando gaudium beatificum; quod anima ab instanti conceptionis habuit. Sed sicut tempore passionis, sic & antea, non solum per intervalla, quando flevit super Jerusalem, & in morte Lazari, & quando circumcisus est &c. sed jugiter fuisse simul tristitiam dispensative, videtur aliunde congruentius. Atque ita docent plurimi doctissimi pariterque piissimi Scriptores. Consonatque Scriptura, prout substat expositioni Patrum & Interpretum illam de Christo intelligentium; Ps. 37. Quoniam ego in flagella paratus sum; & dolor meus in conspectu meo semper. Et Ps. 87. Pauper sum ego, & in laboribus. Hieronymus legit miseris, Vatablus vero vertit agonizans; Cajetanus autem legit sum moriens; Genebrardus denique, spiritum exhalans) à juvenute mea. Et Ps. 103. & persecutus est hominem inopem & mendicum, & compunctum corde mortificare. Compunctum corde appellat, non compunctione culpae, sed compunctione poenae & anxietatis ac solitudinis, quam pro salute generis humani assidue Christus gerebat in corde, ut ibi explicat Bellarminus. Ex his itaque patet, pie credi posse jugem Christi per totam vitam cordis afflictionem atque interiorem crucem pro nobis peccatoribus toleratam.

Denique quod quidam Novatores dixerunt, Christum etiam esse passum desperationem, & poenas damnatorum, est blasphemia ante hanc inaudita, repugnans summae sanctitati & innocentiae Christi, perpetuae beatitudini animae ipsius, sufficientissimo, immo superabundanti valori passionis & mortis; cui proinde constanter in Scriptura adscribitur nostra redemptio, nusquam autem poenis impii & damnati hominis. Nec identitas poenae cum ea quae pro peccatis nostris debebatur, sed valor & proportio debet spectari.

Neque obstat illud Psalm. 21. (quod Christus in cruce clamans dixit) Deus, Deus meus, quare me dereliquisti? Nam haec verba non esse desperantis, satis docet ly Deus meus, & quod eodem psalmo in persona Christi dicitur spes mea ab uberibus matris meae. Quodque eodem quoque tempore Latroni Christus promisit Luca 23. Hodie mecum eris in paradiso.

Itaque verbis istis continetur partim quaedam protestatio acerbissimae passionis, declarativa verae in Christo humanitatis, idque in forma querimoniae citra impatientiam; qualis ista: Transat à me calix iste. Partim interrogatio causae, velut cum admiratione quadam, citra ignorantiam, ob nostram instructionem. Quae nempe causa erat, tum divina benevolentia, tum peccata generis humani; quae Christus in se assumpserat, juxta id quod Psalm. 21. instar responsum ejusdem sequitur: Longè à salute mea verba delictorum meorum. Addit Cyrillus &

H

alii

Eadem color ligatur ex Scriptura.

86.

Desperatio & damnatorum poena per blasphemias Novatores Christo patienti adscripta rejicitur.

87.

Explicatur verba Christi: Ut quid dereliquisti me?

34. Tristitia interioris gravissima, ac passionem maxime aggravantem, quanam causa.

Majores sunt cruciatibus in altera vita.

85. Interna Christi passio seu perpetua perpetua vitam crucis supra mortem adtingens gravitatem passionem Christi funditur.

alii esse verba Patrem provocantis ad benevolentiam, instar sacerdotis sacrificio suo cruento Patrem placare satagentis, q.d. Memento, ob quam causam dereliqueris me.

88.
Explicatur
locus Isaia
53.

Non obstat etiam illud *Isaia 53. Et nos reputavimus eum quasi leprosum & percussum à Deo.* Nam velut leprosus seu immundus, & percussus à Deo pro suis peccatis fuit habitus à vulgo Judæorum & incredulorum. Quorum errorem Propheta mox corrigit dicens: *Ipsæ autem vulneratus est propter iniquitates nostras.* Adde percussus à Deo quodam sensu, uti traditum fuisse ad occisionem; non tamen ex odio aut vindictâ ipsius, sed partim in quantum Deus præordinavit ejus passionem propter nos, partim in quantum ei inspiravit voluntatem patiendi, partim quatenus eum non protexit, sed iniquos permisit in eum debacchari.

Quo sensu
dicatur
Act. 2.
Christus esse
solutus a do-
loribus infer-
ni.

Non obstat denique illud *Act. 2. Quem Deus suscitavit solutus doloribus inferni, juxta quod impossibile erat teneri illum ab eo.* Nam significatur solutos esse per Christum dolores inferni in animabus justorum ibi beatitudine carentibus, aut fortè etiam in purgatorio penam sensûs patientibus. Vel si significetur Christum quoad seipsum solvisse & dissipasse laqueos dolorum inferni, qui descendentibus ad inferos tendi solent; intellige, ne ipse ab iis teneretur: sicut secundum *Aug. Ep. 99.* solvi dicuntur laquei venantium, ne teneant, non quia tenuerunt. Juxta quod impossibile erat Christum innocentem & aliorum redemptorem teneri ab inferno ejusve doloribus. Unde infernus & mors mox eum revolvit, sicut cetus Jonam.

89.
Tenebra facta sunt ab hora duodecima, usque ad tertiam pomeridianam.

Inter prodigia, quæ tempore illo, quo Salvator in cruce pendit, acciderunt, est, quam Evangelistæ referunt, obscuratio solis, & tenebræ in meridie. Nam (inquit *Matthæus c. 27.*) à sexta hora (id est, facta hora sexta, ut habet *Marcus c. 5.*) tenebræ factæ sunt super universam terram usque ad horam nonam, id est, tertiam nostram pomeridianam, adeoque per tres horas, ne naturaliter accidisse putarentur. Unde videntur durasse, quousque Salvator vivus pendit in cruce. *Ic. (addit Lucas c. 23.) observatus est sol,* quasi retrahens radios suos & spectare non ausus Dominum in cruce pendentem, condolensque morti ejus; simul & testimonium præbens divinitati patientis, & cæcitati Judæorum, quos etiam velut indignos suâ luce privavit.

90.
Fuerunt universales super totum orbem.

Circa hoc autem prodigium est observandum, tenebras fuisse universales super universam terram, absolute intellectam, & non solum super universam Judæam; ut sine ratione restringit *Origenes, Erasmus,* & tandem *Maldonatus in c. 27. Matth.* contra proprietatem verborum toties in Evangelio iteratorum, idque in re historicâ, propriè, ut sonat, intelligendâ, dum (ut hic

contingit) nil obstat. Idem quoque confirmatur non tantum ex communi consensu Doctorum & Interpretum, sed etiam ex traditione Patrum & antiquitatis. Nam ita censent *Chrysostomus, Hieronymus, Augustinus, Theophylactus* & alii passim. Et ante hos *Dionysius Areopagita*, oculatus ejus rei testis, cum eo tempore Heliopoli in Ægypto existens annum ætatis quintum ferè & vigesimum exolveret, ubi simul cum *Apollophanæ* hoc prodigium intuitus est; ut patet ex *Epist. 7. ad Polycarpum. Tertullianus* quoque *Apologet. c. 21.* testis est, illum mundi casum à Romanis in archiva relatum esse. Item *Phlegon* ethnicus Scriptor, *Hadriani Imperatoris* libertus, apud *Eusebium in Chronico*, refert defectionem inter omnes quæ acciderunt fuisse maximam. Ipseque *Eusebius* tradit se in *Commentariis* Ethnicorum reperisse consignatum, quod tenebræ factæ fuerint super universam terram. Quod autem *Strabo, Valerius Maximus* & ceteri Scriptores exteri id non notaverint, solum procedit ab auctoritate negativâ. Potuit autem id fieri, quod Astrologi non fuerint solliciti aut intenti ad observandam Eclipsin, utpote tempori non congruentem; vel quia obscuratio solis non ubique locorum accidit per Eclipsin, proindeque eam obscuracionem ex aliqua aëris passione accidisse existimare poterunt.

Acciderunt porro universales hæ tenebræ, non per hoc, quod Sol veñe occiderit in Occidente, ibique per tres horas manserit (sic enim non fuissent tenebræ universales, sed dies in opposito hemispherio) sed per Eclipsin Solis: nam *Dionysius*, testis oculatus *Epist. ad Polycarpum* asserit Lunam ab ortu Solis seu Oriente, extra conjunctionis tempus, subingressam esse Solem, & rursus horâ nonâ recessisse versus Orientem. Sicque impletum est, quod allegoricè præsignatur *Amos 8. Occidet Sol tuus in meridie.* Quatuor autem miracula ibi observat *D. Thomas q. 44. a. 2.* Primum, quod esset plenilunium, quo naturaliter fieri nequit Eclipsis Solis, utpote à quo tunc Luna diametraliter opposita distat. Secundum, quod Luna subito maximâ celeritate retroacta est, Solique objecta, & post tres horas rursus celerrimè reversa ad eum locum, quod aliâ interea proprio motu naturaliter pervenisset. Tertium, quod Luna ab Orienta retroacta Solem subintravit, & tegere cœperit; cum aliâs naturaliter & proprio motu incipiat Solem obscurare ab Occidente. Quartum, quod post Eclipsin rediecit eadem viâ, relinquens primò retectam illam partem Solis, quam ultiq. texerat seu obscuraverat; cum naturaliter debuisset oppositum fieri. Addi potest quintum, quod Luna immota sub

Quaest. IV. De Passione, Morte, Sepult. Christi &c. §. I. II. 87

sub Sole steterit per tres circiter horas; cum alioquin Eclipsis Solis brevissima esse soleat.

92. *An rei quomodo Luna interpositio potuerit esse, ut adeo inuenerit sales transiret.*

Sed difficultas est, quomodo Luna, tanto minor Sole, potuerit efficere, ut fierent tenebrae super universum Orbem. Ad quod tamen facile respondetur, id fieri potuisse per hoc, quod divina potentia Sol qua parte non foret tectus per Lunam ad haec sublunaria loca non emitteret radios; aut certe adeo exiliter terram illuminaret, ut tenebrae quasi noctis apparerent. Quod enim non fuerint densae, quales Aegyptiacae, satis constat ex interea gestis, scilicet agnitione & alloquio Matris & Discipuli, potatione aceti, subsannatione adstantium &c. Unde fuerunt, quales ferè solent esse serenae nocte, cum astra lucent: stellas namque in toto caelo visas esse, refert Eusebius sup. ex Phlegonte. Vel certe Deo disponente fieri poterat, ut Luna divinitus apparet ubi vis in hoc hemispherio. (In altero erat tunc naturaliter nox) modo, consimili obversa Soli. Aut denique poterat id in Iudaea, & vicinioribus locis, ut Syria, Aegypto &c. fieri per Eclipsin, in remotioribus autem partibus per alterius obstaculi interpolationem, v. g. per extraordinariam multiplicationem & condensationem nubium, ut sentit Tannerus disp. 2. q. 3. dub. 2. aut alio modo Deo bene viso.

93. *Terra motu in monte Christi & inde ortu petrarum scissio, non in sola iudaea, sed in aliis orbis partibus accidit.*

Quod attinet ad terrae motum & petrarum scissionem, quae subsēcuta sunt, ut Evangelistae referunt, testis est Phlegon apud Eusebium sup. hoc terrae motu Bithiniam, & in ea Nicæam praecipue concussam esse. Scissio porro petrarum ex terrae motu seu concussione accidit. Cujus monumenta suo adhuc tempore in monte Golgotha superfuisset testatur Cyrillus Pro-solymitanus Catech. 13. Sed & in plerisque aliis orbis terrarum partibus montes eodem terrae motu scissos esse, incolae firmam traditione testantur: puta in Hetruria montem Alvernæ dictum (in quo postmodum passionis suae sacra Stigmata Christus in corpore Seraphici Francisci renovavit) & prope litus campanum Cajetae promontorium. De quo vide Baronium ad annum Christi 34.

§. II.

De Morte & Sepultura Christi.

94. *Congruentia mortis Christi.*

Quod ad Mortem attinet, congruè Deus ordinavit, ut Christus mortem gustaret: tum ut eam omnibus debitam occisus occideret, sicque moriendo impleret illud Osee 13. *Ero mors tua o mors.* Tum ut veritatem assumptae naturae ostenderet: tum ut à mortuis resurgendo spem nobis resurgendi praeberet, & exemplum mortem superandi donaret.

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Mors autem Crucis in pluribus figuris veteris Testamenti adumbratur. Crux enim praefigurabatur per arborem vitae, per lignum contemptibile salvans Noë cum suis, per ligna quae Isaac immolandum in humeris portavit, per arborem malum, sub qua suscitata est Sponsa, per baculum Elisae. Et (ut ait D. Bonaventura, sive quisquis est Auctor, Compendii Theol. Verit. l. 4. c. 16.) Ipsa est Clavis cali, Vectis arcae, Navis maris, Arbor Danielis, Palma fructuum, Ferculum Salomonis, Baculus Jacob quo transiit Iordanem, Speculum imitationis, Scala ascensionis, Hamus quo Leviathan capitur, Torcular, quo Christi sanguis exprimitur, Cithara, quae demon Saulis compestitur, Palus, in quo serpens aeneus suspenditur, Thau, quo frontes fidelium signantur, Candela-brum, quo tabernaculum illuminatur, Lignum aquae Morath dulcorans, Virga Moysi per mare rubrum populum Dei duccens, Gladius impium Goliath decapitans, Vexillum ad pugnam spirituales colligans, Cathedra discipulos Christi erudiens, Equus Dei amicos honorans, Chypus Ioseph Hai impugnans, Liber mysteria profunda continens, Altare acceptissimam oblationem recipiens.

Itaque congruebat Christum pati mortem crucis, ut inde mors oriebatur, inde vita resurgeret, & qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur, ut canit Ecclesia in Praefatione Missae de Cruce. Deinde ut in electione acerbissimae & ignominiosissimae mortis, partim copiosior apparet redemptio non tantum ex parte personae patientis, sed etiam ex parte passionis & poenarum; partim clarius ostenderetur severitas divinae iustitiae in peccatis nostris vindicandis, eorumque foeditas, ob quam Filio suo proprio innocenti non pepercit: partim manifestius elucesceret nimietas dilectionis Jesu erga nos, & constans obedientia erga Patrem: partim denique arctius & perfectius impingeretur nobis affectus gratitudinis & amoris reciproci, nec non desiderium omnigenarum virtutum, quas Christus magister noster in cathedra Crucis verbo & exemplo edocuit; atque ita nos Christus exaltatus à terra ad se per amorem attraheret.

Quantum ad sepulturam spectat, Christus dicitur in Scriptura & Symbolo sepultus, intellige per synecdochem, scilicet secundum corpus; prout etiam simili tropo dicitur descendisse ad inferos, scilicet secundum animam. Ratio porro cur congruebat Christum sepulturam donari, est; partim ut comprobaretur verè fuisse mortuus; nempe enim sepulchro conditur, nisi jam constet de veritate mortis; cuius proinde rei explorationem prius quoque factam fuisse à Pilato, refertur Mari 15. partim ut reliquis sepultis non deesset spes resurrectionis; partim ut resurrectio subsequens apparet mirabilior. Sepelitur autem in

Crux multis plerisque praefigurata.

95. *Cur mortem crucis Christi pati conveniret.*

96. *Christus dicitur sepultus per synecdochem.*

Cur conveniret Christi sepeliri.